

افراد منتقد معتقدند که رویکرد اصلی لایحه، تبعیت از اسناد بین‌المللی و در راستای سند ۲۰۳۰ است. به عنوان نمونه معتقدند که به کارگیری واژه توانمندسازی، سبب استقلال مالی زن و تزلزل بنیاد خانواده می‌شود؛ در صورتی که در تعریف واژه در لایحه مشخص است که در توانمندسازی زنان، منظور زنان سرپرست خانواده و نیازمند حمایت است

جرم انگاری یکی از جنبه‌های مثبت لایحه پیشگیری از آسیب دیدگی زنان

فهیمة زارع

عضو هیات علم پژوهشکده زن و خانواده

با گذشت ۱۲ سال از نخستین ساماندهی تقنینی برای آماده‌سازی لایحه‌ای به منظور حمایت از زنان در برابر ظلم، ستم و خشونت و پس از رفع اشکال‌های وارده بر لایحه قبلی، کلیات لایحه پیشگیری از آسیب دیدگی زنان و ارتقای امنیت آنها در برابر سوء رفتارها به عنوان یک مجموعه قوانین حمایتی از بانوان برای نخستین بار در مجلس یازدهم به تصویب رسید. به طور قطع تصویب این لایحه یکی از گام‌های مهم نظام جمهوری اسلامی در حمایت حقوقی از زنان ایرانی و ارتقای موقعیت آنان و پاسخ به دغدغه مهم چندین ساله رهبر معظم انقلاب در خصوص مکانیزم‌های قانونی برای پشتیبانی از زنان مورد ظلم قرار گرفته و تحت ستم است.

یکی از جنبه‌های مثبت و پیشران این لایحه «جرم‌انگاری» است که قانونگذار نسبت به برخی رخدادها تلخ در جامعه مانند سنت خون بس، ازدواج اجباری، ارسال بدون رضایت پیام یا ایموجی مستهجن به زنان و تشویق یا اجبار زنان به استعمال مواد مخدر و مشروبات الکلی، عنوان مجرمانه وضع کرده و برای آنها مجازات کیفری قرار داده است. وجه اهمیت این نوآوری در لایحه به این دلیل است که وجود ضمانت اجرا از گذشته تا به امروز یکی از مؤلفه‌های اساسی قواعد حقوقی بوده است. پشتیبانی کیفری از ارزش‌های جامعه از جمله این ضمانت‌های اجرایی است. جرم‌انگاری یکی از ابزارهای قانونگذار است که مبتنی بر ارزش‌ها و هنجارهای جامعه و با استناد به بنیادهای نظری خویش، فعل یا ترک فعلی را ممنوع و برای آن ضمانت اجرای کیفری وضع می‌کند. نظام‌های حکمرانی گوناگون با جرم‌انگاری و مجازات کیفری در واقع حساسیت خود را نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده برای خویش مشخص می‌کنند.

از جمله مزیت‌های این موضوع شفافیت قانون و تسهیل کار قضات محترم است، چرا که اگر پیش از این برای صدور حکم در مواردی این چنین، قاضی می‌بایست به عموماً و عناوین کلی مراجعه کرده و با پراکندگی مواد قانونی مواجه می‌شد از این پس با صراحت و بدون تفاسیر مختلف، به جرائم به صورت یکسان رسیدگی و حکم صادر می‌شود. در پایان اینکه به نظر می‌رسد با تصویب این لایحه و حمایت‌های قضایی و کیفری قابل توجه و تدابیر حقوقی متناسب با گفتمان خانواده‌گرای نظام جمهوری اسلامی، برای ارتقا و حفظ شأن، کرامت و جایگاه زنان ایران اسلامی بستری مناسب فراهم می‌گردد.

نظام‌های حکمرانی گوناگون با جرم‌انگاری و مجازات کیفری در واقع حساسیت خود را نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده برای خویش مشخص می‌کنند. از جمله مزیت‌های این موضوع شفافیت قانون و تسهیل کار قضات محترم است، چرا که اگر پیش از این برای صدور حکم در مواردی این چنین، قاضی می‌بایست به عموماً و عناوین کلی مراجعه کرده و با پراکندگی مواد قانونی مواجه می‌شد از این پس با صراحت و بدون تفاسیر مختلف، به جرائم به صورت یکسان رسیدگی و حکم صادر می‌شود.

خانواده، در هیچ حکومت و دینی، رهاشده نیست

یکی دیگر از تأملات خوبی که در مباحث ناظر به لایحه مطرح می‌شود، درباره نسبت حاکمیت با خانواده است. البته افرادی که از عدم دخالت حاکمیت در روابط خانوادگی به استناد دین دفاع می‌کنند، شاید توجه ندارند که این نگاه، لیبرالیستی است و نه اسلامی و گرنه در اسلام، شریعت نسبت به خانواده و مسائل آن احکام متعددی دارد و امور را به توافق افراد واگذار نکرده است. همچنین همه حکومت‌ها حتی لیبرال‌ترین آن‌ها نسبت به خانواده هم قواعدی دارند. از بدو تشکیل نظام اسلامی با توجه به احکام اسلامی، در حوزه خانواده قوانینی ایجاد یا اصلاح شد. پس این ادعا که دولت نباید در خانواده دخالت کند هیچ نسبتی با اسلام یا جمهوری اسلامی ندارد.

قانون، معجزه نمی‌کند

مدافعان لایحه باید بدانند این لایحه به تنهایی سبب بهبود وضعیت زنان نمی‌شود. به همین ترتیب مخالفان نیز نباید چنین تلقی یا القا کنند که یک لایحه که بخش‌های زیادی از آن متشکل از قوانین قبلاً موجود است، ناگهان در همه ارکان خانواده و امور مربوط به زنان، اتفاق‌های عجیب و غریب رقم خواهد زد. تغییرات در جامعه انسانی هرچند تا حدی از قوانین هم تأثیر می‌پذیرند اما بیش از آن، معلول تحولات پیچیده اقتصادی، ارزشی، فرهنگی و... است.

آشغال‌ها را نباید زیر فرش بریزیم

برخی با توجه به حمایت‌های برآمده از لایحه اظهار نگرانی می‌کنند که آستانه صبر زنان کاهش خواهد یافت. در اینجا باید پرسید کدام صبر را تحسین می‌کنید؟ اگر دختر شما توسط یک هکر تهدید و اخاذی شود، صبر او را خواهید پذیرفت؟ اگر مطلع شوید خواهرتان به اجبار از همسرش طلاق داده شده و زندگی خانوادگی‌اش از هم پاشیده، به او صبر را توصیه می‌کنید؟ اگر دامادتان بعد از یک دعوی معمولی دخترتان را نصف شب از خانه بیرون بیندازد و تا صبح اتفاقی برای او رخ دهد، چه؟ اگر نوه‌تان دزدیده و به کشوری قاچاق شود، صبر پیشه می‌کنید؟ چرا فکر می‌کنیم دفاع از ظلم، ولو ظلم شوهران و برادران و پدران مورد رضایت خداوند و اسلام است؟ آیا پیامبر نفرمود: «انسان باید برادر (دینی) خویش را یاری کند چه ظالم باشد چه مظلوم. اگر ظالم باشد او را بازدارد که این به منزله یاری کردن اوست و اگر مظلوم باشد یاری‌اش کند». (نهج‌الفصاحه ۲۴۲) و صدها آیه و روایت دیگر در مذمت ظلم و دعوت به نجات مظلومین.

یکی از اتفاق‌های خوبی که در لایحه پیشگیری از آسیب دیدگی زنان افتاده، پرهیز از ماندن در سطح ادبیات موجود یا انفعال در مقابل نظر به‌های غربی از جمله فمینیسم است. نگارندگان با شجاعت از واژگان اسلامی و به تبع آن دستگاه مفهومی دینی برای تدوین قانونی به‌روز استفاده کرده‌اند؛ هرچند مانند هر قانون دیگری می‌توان نقد‌ها یا پیشنهادهایی را درباره آن مطرح کرد اما نفس این فرآیند و به نتیجه رساندن آن مایه امید کسانی است که با ایمان به جاودانگی اسلام از جمهوری اسلامی و کارآمدی‌اش دفاع می‌کنند

زهره داوری‌پناه

عضو هیات علم پژوهشکده زن و خانواده

تصویب کلیات لایحه ارتقای امنیت زنان منجر به ایجاد گفت‌وگوهای جدی و مهمی در کشور شد که نویدبخش طرح اندیشه‌های نو و قوانین کارآمدتر است ولی گاهی در برخی نقدها به نظر می‌رسد کمتر به این امور توجه می‌شود که:

این لایحه اصیل، بومی و البته به روز است

یکی از اتفاق‌های خوبی که در این لایحه افتاده، پرهیز از ماندن در سطح ادبیات موجود یا انفعال در مقابل نظریه‌های غربی از جمله فمینیسم است. نگارندگان با شجاعت از واژگان اسلامی و به تبع آن دستگاه مفهومی دینی برای تدوین قانونی به‌روز استفاده کرده‌اند؛ هرچند مانند هر قانون دیگری می‌توان نقد‌ها یا پیشنهادهایی را درباره آن مطرح کرد اما نفس این فرآیند و به نتیجه رساندن آن مایه امید کسانی است که با ایمان به جاودانگی اسلام، از جمهوری اسلامی و کارآمدی‌اش دفاع می‌کنند.

تمام آن درباره زوج‌ها نیست

یکی از نقدهای پررسان ناظر به لایحه آن است که موجب افزایش آمار طلاق و طغیان زنان در مقام همسر و ظلم به شوهران خواهد شد که البته برخی از این ناقدان بزرگوار لایحه را کامل مطالعه نکرده‌اند؛ بخش‌های متعدد لایحه ناظر به مسائل مختلف زنان است و بسیاری از آن‌ها تنها به روابط همسران ارتباطی ندارد بلکه اساساً مسأله آن اتفاق‌های درون خانواده نیست؛ به عنوان نمونه می‌توان به این موارد اشاره کرد: اقدامات مربوط به مقابله با قاچاق و آوارگی و پناهندگی زنان، آموزش مهارت‌های اجتماعی و کنترل خشم در مدرسه، توجه به زنان بدون مدارک شناسایی و مسائل آنان، اصلاح محیط‌های شهری ناامن برای زنان، کمک به زنان زندانی جهت بازگشت به جامعه، مجازات افرادی که از طریق فضای مجازی محتوای جنسی برای اغفال یا آزار زنان تولید و ارسال می‌کنند و... این مباحث بخش‌های مهمی از این لایحه هستند که اگر ارتباطی با خانواده و مشخصاً زوج داشته باشند، صرفاً ارتباط مثبت است.

لایحه را نقد کنیم ولی بانوجو به اینکده...

چرا اجازه می‌دهیم پرچم دفاع از حقوق زنان دست فمینیسم باشد؟ در حالی که مسائلی مثل صلح، امنیت، مساوات، حقوق و کرامت انسان و بحثی مثل مخالفت با ظلم علیه انسان‌ها، زنان، یتیمان یا افراد تحت آسیب، پرچمش دست انبیا بوده است

با ذکر مصادیقی به لزوم اسلامی شدن هر چه بیشتر لایحه اشاره و تأکید کرد: «تمام حرف‌هایی که از ابتدا زدیم به این معنا نیست که این لایحه بی‌نقص است. اسلامی کردن لایحه می‌تواند بیش از اینها ممکن باشد، پس ما باید برای این منظور یک گام به سمت جلو برداریم.» وی همچنین به یک تجربه اشاره کرد و تذکر داد: «نباید گذاشت سرنوشتی که برای منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان پیش آمد برای این لایحه نیز اتفاق بیفتد.»

تحولی، منطقی نیست.» نکته مهم دیگری که وی در ادامه گفت‌وگو بر آن تأکید داشت این بود که علاوه بر حساسیت نسبت به انتخاب واژگان برای نزدیک شدن به مبانی اسلامی، در این لایحه تلاش شده مسائلی به‌عنوان چهارچوب‌ها حفظ شود و در قالب فردگرایانه قرار نگیرد. در عین حال باید توجه داشت با تمام این مسائل اساساً نمی‌توان لزوم اصلاحات بیشتر در مسیر تدوین لایحه را انکار کرد. میهمان این برنامه در پایان

به‌عنوان مخالف حقوق زنان یا مدافع خشونت علیه زنان معرفی کند و این شعار به دست جریان‌های فمینیستی قبضه شود! وی در پاسخ به مسأله قرابت آخرین نسخه لایحه با سند ۲۰۳۰ که پیش از این مطرح شده است، دغدغه مطرح‌کنندگان این مسأله را نوعی نگرانی قابل درک می‌داند که در ابعاد مختلف همچون تأمین امنیت بانوان به آن نیاز است اما بر این امر هم تأکید دارد که «الصاق بحث ۲۰۳۰ به هر امر